

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
WYDZIAŁ PRAWA
I ADMINISTRACJI

PRAWO RODZINNE

mgr Adriana Tomczyk

Projekt "Akademia Młodego Prawnika" (POWR.03.01.00-00-T082/18-00) jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

1. Akty stanu cywilnego. Pokrewieństwo i powinowactwo
2. Przesłanki zawarcia małżeństwa. Małżeństwo a konkubinaty. Rozwód i separacja.
3. Pochodzenie dziecka – macierzyństwo i ojcostwo. Małoletni rodzice
4. Obowiązek alimentacyjny między krewnymi i powinowatymi

Akty stanu cywilnego

Akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych;

Ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu sądowym.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Województwo .....

Urząd Stanu Cywilnego w .....

ODPIS SKRÓCONY AKTU URODZENIA

1. Nazwisko .....

2. Imię (imiona) .....

3. Data urodzenia .....

4. Miejsce urodzenia .....

5. Imię (imiona) i nazwisko rodowe (ojca) .....

6. Imię (imiona) i nazwisko rodowe (matki) .....

Poświadczam zgodność powyższego odpisu z treścią aktu urodzenia Nr .....

Miejsce na opłatę skarbową .....

data .....

m.p. **KIEROWNIK**
Urzędu Stanu Cywilnego

M-F „DRUK.HURT”, Łódź (6-12) 682-24-11

Rzeczpospolita Polska USC/OS/1
Województwo A A 0000000
Urząd Stanu Cywilnego

ODPIS SKRÓCONY AKTU URODZENIA

1. Dane dziecka

Imię pierwsze
Imię drugie
Imiona kolejne
Nazwisko
Płeć
Data urodzenia
Miejsce urodzenia
Kraj urodzenia

2. Dane rodziców

Ojciec: Imię (imiona) Marka
Nazwisko rodowe

3. Informacje o odpisie

Odpis jest zgodny z treścią aktu urodzenia o oznaczeniu:
Miejsce sporządzenia odpisu
Data sporządzenia odpisu
Opłata skarbową

4. Pieczęcie i podpis

Własnoręczny podpis osoby wydającej odpis i pieczęć z imieniem, nazwiskiem i stanowiskiem służbowym.
Pieczęć urzędowa

strona 1/1

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Województwo .....

Urząd Stanu Cywilnego w .....

Nr ..... data .....

ODPIS ZUPEŁNY AKTU URODZENIA

I. Dane dotyczące dziecka:

1. Nazwisko .....

2. Imię (imiona) .....

3. Płeć .....

4. Data urodzenia .....

5. Miejsce urodzenia .....

II. Dane dotyczące rodziców:

	Ojciec	Matka
1. Nazwisko	.....	.....
2. Imię (imiona)	.....	.....
3. Nazwisko rodowe	.....	.....
4. Data urodzenia	.....	.....
5. Miejsce urodzenia	.....	.....
6. Miejsce zamieszkania <small>w chwili rodzenia dziecka</small>	.....	.....

III. Dane dotyczące osoby (zakładu) zgłaszającej urodzenie:

1. Nazwisko i imię (nazwa zakładu) .....

2. Miejsce zamieszkania (siedziba zakładu) .....

IV. Uwagi: .....

Podpis osoby zgłaszającej

KIEROWNIK
Urzędu Stanu Cywilnego

Wzmianki dodatkowe: .....

Miejsce
na opłatę
skarbową

Poświadczam zgodność powyższego odpisu
z treścią aktu w księdze urodzeń.

..... data .....

m.p.

KIEROWNIK
Urzędu Stanu Cywilnego

 Rzeczpospolita Polska USC/OZ/1
Województwo: A A 0000000
Urząd Stanu Cywilnego

Oznaczenie aktu: _____
Data sporządzenia: _____ Miejsce sporządzenia: _____

Odpis zupełny aktu urodzenia

1. Dane dziecka

Imię pierwsze _____
Imię drugie _____
Imiona kolejne _____
Nazwisko _____
Płeć _____
Data urodzenia _____
Miejsce urodzenia _____
Kraj urodzenia _____

2. Dane rodziców

	Ojciec	Matka
Imię (imiona)	_____	_____
Nazwisko	_____	_____
Nazwisko rodowe	_____	_____
Data urodzenia	_____	_____
Miejsce urodzenia	_____	_____

3. Imię i nazwisko osoby, która zgłosiła urodzenie

Imię _____
Nazwisko _____

4. Imię i nazwisko biegłego, jeżeli brał udział w czynności

Imię _____
Nazwisko _____

5. Imię i nazwisko tłumacza, jeżeli brał udział w czynności

Imię _____
Nazwisko _____

6. Imię i nazwisko kierownika urzędu stanu cywilnego, który zarejestrował urodzenie dziecka

Imię _____
Nazwisko _____

Odpis zupełny aktu urodzenia strona 1/2 ▶

7. Wzmianki dodatkowe _____

8. Adnotacje _____

9. Informacje o odpisie _____
Odpis jest zgodny z treścią aktu urodzenia.
Miejsce sporządzenia odpisu _____
Data sporządzenia odpisu _____
Opłata skarbową _____

10. Pieczęcie i podpis _____
Wskazane osoby wydają odpis i pieczęć z imieniem, nazwiskiem i stanowiskiem służbowym.

Pieczęć urzędowa

Odpis zupełny aktu urodzenia strona 2/2

Rzeczpospolita Polska

UWAGA

USC/OS/2

Województwo
Urząd Stanu Cywilnego

A A 0000000

Odpis skrócony aktu małżeństwa

1. Dane osób, które zawarły małżeństwo

	Mężczyzna	Kobieta
Imię pierwsze		
Imię drugie		
Imiona kolejne		
Nazwisko		
Nazwisko rodowe		
Data urodzenia		
Miejsce urodzenia		

2. Data i miejsce zawarcia małżeństwa

Data

Miejsce

3. Dane rodziców

	Ojciec mężczyzny	Ojciec kobiety
Imię (imiona)		
Nazwisko rodowe		
	Matka mężczyzny	Matka kobiety
Imię (imiona)		
Nazwisko rodowe		

4. Nazwiska małżonków po zawarciu małżeństwa

Mężczyzny

Kobiety

5. Nazwisko dzieci zrodzonych z tego małżeństwa

Dzieci

6. Aktualnie noszone nazwisko, jeżeli jest inne niż po zawarciu małżeństwa

Mężczyzny

Kobiety

Odpis skrócony aktu małżeństwa

strona 1/2

7. Adnotacja o ustaniu małżeństwa, jego unieważnieniu, ustaleniu niestnienia małżeństwa, o separacji, o zniesieniu separacji, oznaczenie sądu oraz sygnatura akt sprawy oraz data uprawomocnienia się orzeczenia, oznaczenie aktu zgonu

8. Informacje o odpisie

Odpis jest zgodny z treścią aktu małżeństwa o oznaczeniu:

Miejsce sporządzenia odpisu

Data sporządzenia odpisu

Opłata skarbową

9. Pieczęć i podpis

Wskazujemy jedno wolne wydzielenie odpisu i pieczęć z imieniem, nazwiskiem i przynależnością służbową.

Pieczęć urzędowa

Odpis skrócony aktu małżeństwa

strona 2/2

Rzeczpospolita Polska

USC/OZ/2

Województwo: A A 0000000

Urząd Stanu Cywilnego

Oznaczenie aktu: _____

Data sporządzenia: _____

Miejsce sporządzenia: _____

Odpis zupełny aktu małżeństwa

- Dane osób, które zawarły małżeństwo**

	Mężczyzna	Kobieta
Imię pełne		
Imię duple		
Imię na kolejno		
Nazwisko		
Nazwisko rodowe		
Stan cywilny		
Data urodzenia		
Miejsce urodzenia		
- Data i miejsce zawarcia małżeństwa**

Data: _____

Miejsce: _____
- Dane rodziców**

	Ojciec mężczyzny	Ojciec kobiety
Imię (imiona)		
Nazwisko		
Nazwisko rodowe		
Imię (imiona)	Matka mężczyzny	Matka kobiety
Nazwisko		
Nazwisko rodowe		
- Nazwiska małżonków po zawarciu małżeństwa**

Mężczyzna: _____

Kobieta: _____
- Nazwisko dzieci zrodzonych z tego małżeństwa**

Dzieci: _____

Odpis zupełny aktu małżeństwa

strona 1/2

- Imiona i nazwiska świadków**

	Pierwszy świadek	Drugi świadek
Imię (imiona)		
Nazwisko		
- Imię i nazwisko biegłego, jeżeli brał udział w czynności**

Imię: _____

Nazwisko: _____
- Imię i nazwisko tłumacza, jeżeli brał udział w czynności**

Imię: _____

Nazwisko: _____
- Imię i nazwisko kierownika urzędu stanu cywilnego, który zarejestrował małżeństwo**

Imię: _____

Nazwisko: _____
- Oświadczenia osób, które zawarły małżeństwo**

Osoby wymienione w paragrafie 1 składyły zgodnie oświadczenia o zawarciu w związku małżeńskim.
- Wzmianki dodatkowe**
- Adnotacje**
- Informacje o odpisie**

Odpis jest zgodny z treścią aktu małżeństwa.

Miejsce sporządzenia odpisu: _____

Data sporządzenia odpisu: _____

Opłata skarbową: _____
- Pieczeć i podpis**

Własnoręczny podpis osoby niedołężnej i pieczęć z imieniem, nazwiskiem i stanowiskiem świadka.

Pieczęć i podpis: _____

Odpis zupełny aktu małżeństwa

strona 2/2

Art. 48 k.p.c. § 1. Sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy:

- 2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia;

Art. 545 § 1 k.p.c. Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić:

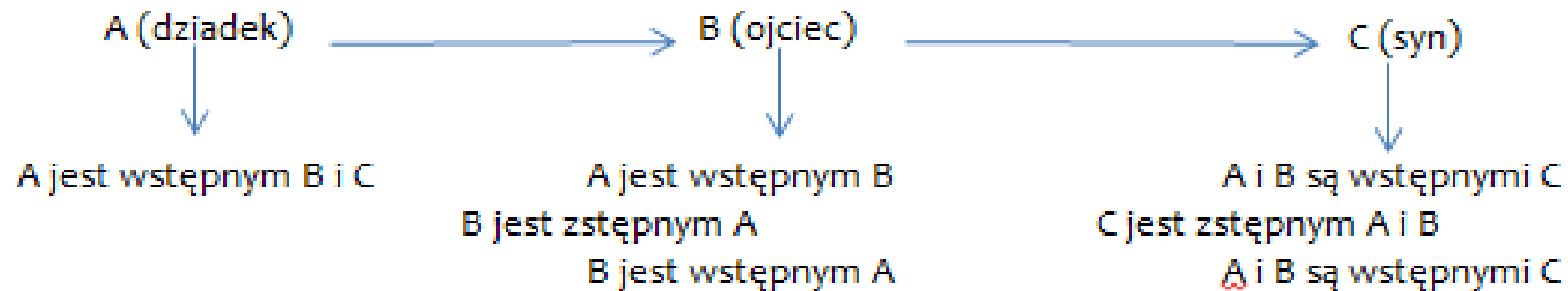
- 1) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie;
- 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo;
- 3) jej przedstawiciel ustawowy.

Pokrewieństwo

Krewni w linii prostej - osoby, z których jedna pochodzi od drugiej (dziadkowie, rodzice, dzieci) – bezpośrednio albo pośrednio

- Wstępni -(ojciec, dziadek, pradziadek),
- Zstępni (syn, wnuk, prawnuk)

Krewni w linii bocznej - osoby, które nie pochodzą od siebie (ani bezpośrednio ani pośrednio), ale mają wspólnego przodka, np. rodzeństwo, kuzyni, wuj i siostrzeniec, stryj i bratanek.

Stopnie pokrewieństwa – wskazują na odległość pokrewieństwa; technikę, która zajmuje się ustalaniem stopnia pokrewieństwa, nazywamy komputacją.

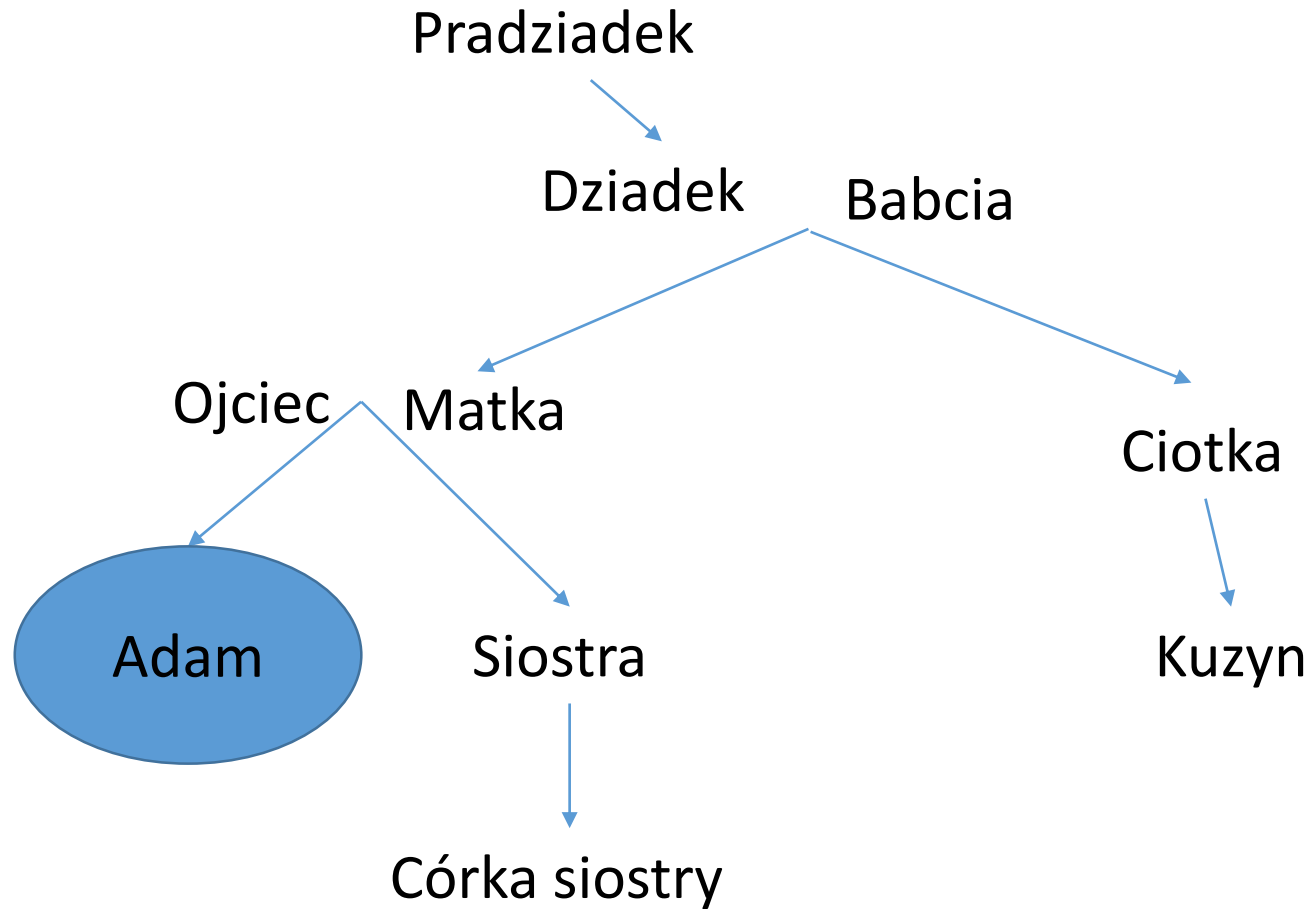
1) W linii prostej liczymy pokolenia (inaczej liczbę urodzeń między osobami, których dotyczy pokrewieństwo, nie wliczając pierwszej z tych osób) np. ojciec i syn są spokrewnieni w pierwszym stopniu, dziadek z wnukiem w drugim stopniu.

2) W linii bocznej - stopień pokrewieństwa oblicza się według liczby urodzeń od wspólnego przodka !!!! Nie wlicza się urodzin wspólnego przodka.

- nie ma pierwszego stopnia pokrewieństwa, bo nawet między rodzeństwami są dwa urodzenia;

- rodzeństwo w drugim stopniu, ciotka i siostrzenica są spokrewnienie w trzecim stopniu, kuzyni w czwartym.

Ustal linię i stopień pokrewieństwa

Powinowactwo

Art. 61(8) k.r.o. § 1. Z małżeństwa wynika powinowactwo między małżonkiem a krewnymi drugiego małżonka. Trwa ono mimo ustania małżeństwa.

§ 2. Linię i stopień powinowactwa określa się według linii i stopnia pokrewieństwa.

- !!!! Powinowactwo ustaje jedynie w wypadku unieważnienia małżeństwa oraz ustalenia nieistnienia małżeństwa. Analogicznego skutku nie powoduje ustanie małżeństwa wskutek śmierci, uznania za zmarłego lub orzeczenia rozwodu.
- Wskaż linię i stopień powinowactwa:
  - Teściowa to powinowata w linii ..... w ..... stopniu.
  - Szwagier to powinowaty w linii ..... w ..... stopniu.
  - Pasierb to powinowaty w linii ..... w ..... stopniu

Przesłanki zawarcia małżeństwa

- 1) Przesłanki konieczne do zawarcia małżeństwa
  - 2) Przesłanki formalne
  - 3) Przeszkody małżeńskie

Sposoby zawarcia małżeństwa:

- 1) **Małżeństwo przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego** (małżeństwo cywilne, świeckie)
- 1) **Małżeństwo konkordatowe** – małżeństwo wyznaniowe z małżeństwem świeckim, dopuszczalne jest w 11 wyznaniach, np. Kościół Katolicki, Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Chrześcijan Baptystów, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, gminy wyznaniowe żydowskie.

Przesłanki zawarcia małżeństwa świeckiego

- 1) **Odmienność płci nupturientów** - urzędnik USC może odmówić przyjęcia oświadczeń w przypadku osoby interseksulanej i transseksulanej
- 2) **Złożenie zgodnych oświadczeń** – nie można zastrzec warunku i terminu
- 3) **Jednoczesna obecność przy składaniu oświadczeń** – wyjątek to zawarcie małżeństwa przez pełnomocnika
- 4) **Złożenie tych oświadczeniem przed kierownikiem USC**

Niezwłocznie po zawarciu małżeństwa sporządza się akt małżeństwa.

!!! Niesporządzenie aktu małżeństwa nie podważa ważności małżeństwa

Przesłanki zawarcia małżeństwa konkordatowego

Do zawarcia małżeństwa świeckiego jednocześnie z zawarciem małżeństwa wyznaniowego wymaga się spełnienia, poza przesłankami omówionymi przy zawarciu małżeństwa świeckiego, dodatkowo następujących przesłanek:

- 1) **Wyrażenie przez nupturientów woli jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu**
- 2) **Sporządzenie przez kierownika USC aktu małżeństwa –skutek oświadczeń nupturientów następuje jednak z mocą wsteczną**

Okres wyczekiwania (*tempus deliberandi*)

Małżeństwo przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego nie może być zawarte przed upływem **miesiąca** od dnia, kiedy osoby, które zamierzają je zawrzeć, złożyły kierownikowi urzędu stanu cywilnego pisemne zapewnienie, że nie wiedzą o istnieniu okoliczności wyłączaających zawarcie tego małżeństwa.

Jednakże kierownik urzędu stanu cywilnego może zezwolić na zawarcie małżeństwa przed upływem tego terminu, jeżeli przemawiają za tym ważne względy (art. 4).

Okres wyczekiwania ma zapobiec decyzjom pochopnym i nieprzemyślanym; zastępuje instytucję zaręczyn.

Kazus

Joanna ma 17 lat. Od roku spotyka się z Karolem, który ma również 17 lat. Joanna jest w 3 miesiącu ciąży. Para chce zawrzeć małżeństwo. Czy będzie to możliwe?

1) Nieosiągnięcie wymaganego wieku (art. 10) – dolna granica wieku to 18 lat dla kobiety i mężczyzny (tożsamy z pełnoletnością).

- sąd może z ważnych powodów zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła 16 lat, gdy z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.
- ważne powody to np. ciąża
- !!! Należy brać pod uwagę zarówno względy o charakterze majątkowym, gospodarczym, charakterze niemajątkowym - gdy można sformułować pozytywną prognozę co do przyszłości związku i powstałej w wyniku jego zawarcia rodziny.

Kazus

Sąd rozwiązał przez rozwód małżeństwo Anny i Pawła. Powodem rozwodu była zdrada Anny, która związała się w trakcie trwania małżeństwa z bratem Pawła – Szymonem. Anna i Szymon planują wziąć ślub. Czy zawarcie małżeństwa jest dopuszczalne, skoro Szymon jest bratem Pawła?

Czy odpowiedź na to pytanie byłoby taka sama w sytuacji, w której Anna związałaby się z ojcem Pawła??

Pokrewieństwo i powinowactwo

- Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa **krewni w linii prostej, rodzeństwo** (krewni w linii bocznej II stopnia) ani **powinowaci w linii prostej**. Jednakże z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa między powinowatymi.

Art. 201 K.k. kto dopuszcza się obcowania płciowego w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Przeszkody małżeńskie

1. Nieosiągnięcie wymaganego wieku
2. Całkowite ubezwłasnowolnienie
3. Choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy
4. Bigamia (przeszkoda istniejącego węzła małżeńskiego)
5. Pokrewieństwo
6. Powinowactwo
7. Istnienie stosunku przysposobienia

Jeżeli małżeństwo zostało zawarte mimo istnienia przeszkody jest ważne i skuteczne dopóki sąd nie wyda orzeczenia o jego unieważnieniu:

tworzy taki stan prawny, jakby małżeństwa nie było - powraca poprzedni stan cywilny małżonków, ustaje powinowactwo, ale małżonek zachowuje pełnoletność uzyskaną na skutek zawarcia małżeństwa (art. 10 § 2 k.c.)

W przypadku niektórych przeszkód małżeńskich jest możliwość zawarcia małżeństwa, pod warunkiem wcześniejszego uzyskania **zezwoleńia sądu** na zawarcie małżeństwa :

1. Kobiety, która ukończyła lat 16 - z ważnych powodów gdy z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny
2. Choroby psychicznej i niedorozwoju umysłowego - Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie
3. Powinowactwo w linii prostej - z ważnych powodów

Bezwzględne przeszkody małżeńskie

!!! nie można zawrzeć małżeństwa nawet za zezwoleniem sądu

- 1) Nieosiągnięcie wymaganego wieku, z wyjątkiem kobiety, która ukończyła 16 lat
- 2) Ubezważnowolnienie całkowite
- 3) Bigamia
- 4) Pokrewieństwo
- 5) Przysposobienie

Ubezważnowolnienie całkowite

- musi istnieć w momencie zawarcia małżeństwa; orzeczenie ubezważnowolnienia całkowitego po zawarciu małżeństwa nie stanowi podstawy unieważnienia małżeństwa z tej przyczyny.

Art. 13 K.c. : § 1. Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezważnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.

§ 2. Dla ubezważnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

Choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy

- odrębna od ubezwłasnowolnienia przeszkoda zawarcia małżeństwa, dotyczy dwóch sytuacji:

- a) osoba chora psychicznie lub niedorozwinięta umysłowo nie została w ogóle ubezwłasnowolniona;
- b) osoba taka została ubezwłasnowolniona częściowo.

Art. 16. § 1. Osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

§ 2. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.

- Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, sąd może jej zezwolić na zawarcie małżeństwa.

Art. 15¹ k.r.o.

§ 1. Małżeństwo może być unieważnione, jeżeli oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński lub oświadczenie przewidziane w art. 1 § 2 zostało złożone:

- 1) przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome wyrażenie woli;**
- 2) pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony;**
- 3) pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu**
- 4) samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste.**

Stan wyłączający świadome wyrażenie woli jako przyczyna unieważnienia małżeństwa

obejmuje również przemijające, istniejące w chwili złożenia oświadczenia zaburzenia czynności psychicznej (np. zaburzenia psychiczne, nerwowe, działanie alkoholu, narkotyków, wysoka gorączka, hipnozą)

Świadome wyrażenie woli będzie miało miejsce wówczas, gdy osoba je składająca uczyniła to z pełnym rozeznaniem co do treści swojego oświadczenia. Rozeznanie powinno również dotyczyć skutków, które ta osoba, składając oświadczenie, chciała osiągnąć.

Błąd co do tożsamości drugiej strony

- Dotyczy tylko błędu co do tożsamości fizycznej (identyczności fizycznej)- osoba A zamierzała zawrzeć małżeństwo z osobą B, a w rzeczywistości zawarła małżeństwo z osobą C. Taka sytuacja może się pojawić w przypadku rodzeństwa bliźniaczego, czy też zawarcia małżeństwa przez osobę niewidomą czy też przez pełnomocnika.
- Nie obejmuje błędu co do tożsamości cywilnej, czyli cech nupturienta należących do jego stanu cywilnego i cech stanu osobistego (dla osób zamierzających zawrzeć małżeństwo często istotne znaczenie ma to, czy druga strona jest np. kawalerem, wdowcem, rozwiedzionym, kto jest jego rodzicami itp.);
- Nie obejmuje błędu co do innych cech, nieobjętych zakresem stanu cywilnego i osobistego (np. zdolność do współżycia płciowego, zapłodnienia, brak patologicznych obciążeń genetycznych, homoseksualizm, określony poziom inteligencji).

Bezprawna groźba

Bezprawna groźba drugiej strony lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste – np. groźba popełnienia samobójstwa przez drugą stronę.

- groźba musi być **bezprawna** i na tyle **poważna**, że składający oświadczenie mógł się obawiać (stan obawy o życie, zdrowie, cześć, wolność) oraz musi pozostawać w związku przyczynowym ze złożonym oświadczeniem o wstąpieniu w związek małżeński.
- nie mamy do czynienia z groźbą w przypadku zawarcia małżeństwa z uwagi na dominację jednej osoby nad drugą, wynikającą z ich pozycji społecznej czy gospodarczej, z powodu ulegania autorytetowi rodziców.

Małżeństwo zawarte dla pozorów.

Wśród przyczyn uzasadniających wystąpienie z żądaniem unieważnienia małżeństwa nie ma złożenia oświadczenia woli dla pozorów [?] zawieranie pozorowanych małżeństw przez cudzoziemców z polskimi obywatelami jedynie w celu legalizacji pobytu w Polsce.

Zaistnienie okoliczności przewidzianych w ustawie o cudzoziemcach nie stanowi jednak przesłanki do wystąpienia z żądaniem unieważnienia małżeństwa. Konsekwencją tego jest bowiem odmowa udzielenia zezwolenia na zamieszkanie. Nie można również przyjąć, że ustawa o cudzoziemcach poszerza katalog przeszkód małżeńskich zawarty w KRO.

Małżeństwo a konkubinaty

- nieformalny związek kobiety i mężczyzny, którzy choć nie zawarli małżeństwa w formie określonej przez Kodeks rodzinny i opiekuńczy, pozostają we wspólnym, stałym pożyciu

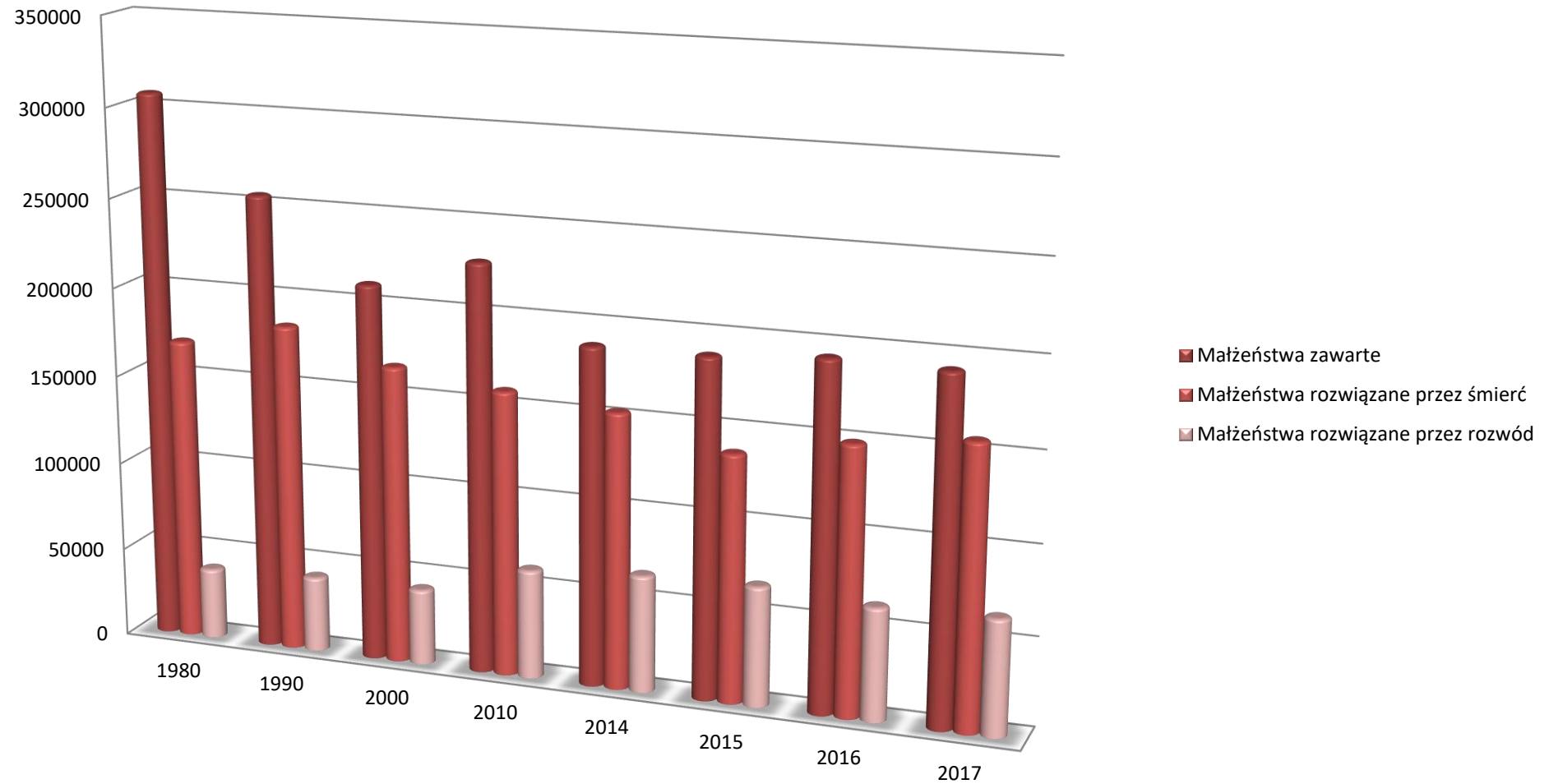
Dla zakwalifikowania istniejącej między dwiema osobami relacji jako konkubinatu konieczne jest występowanie między nimi takich więzi jak w małżeństwie, tj. psychicznej (duchowej, uczuciowej), fizycznej, ale również gospodarczej, zwłaszcza przez prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego. Należy również zaznaczyć, że konkubinaty stanowiąc jedynie stan faktyczny, nie tworzą żadnego stosunku prawnego.

Polski ustawodawca posługuje się sformułowaniem „osoby pozostającej faktycznie we wspólnym pożyciu”. Przepisy uznają konkubentów za osoby bliskie. Konkubenci nie tworzą jednak rodziny w rozumieniu przepisów K.r.o.

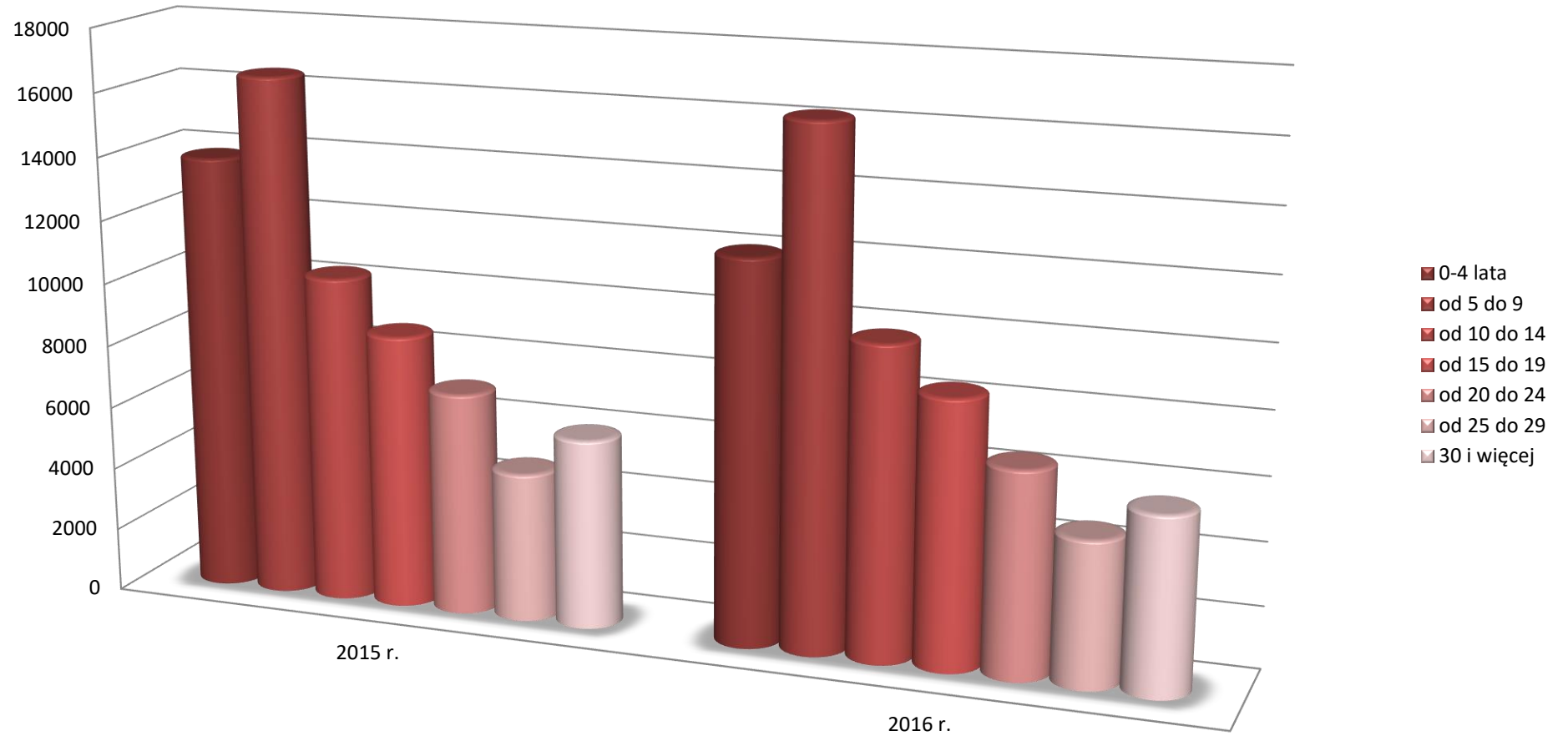

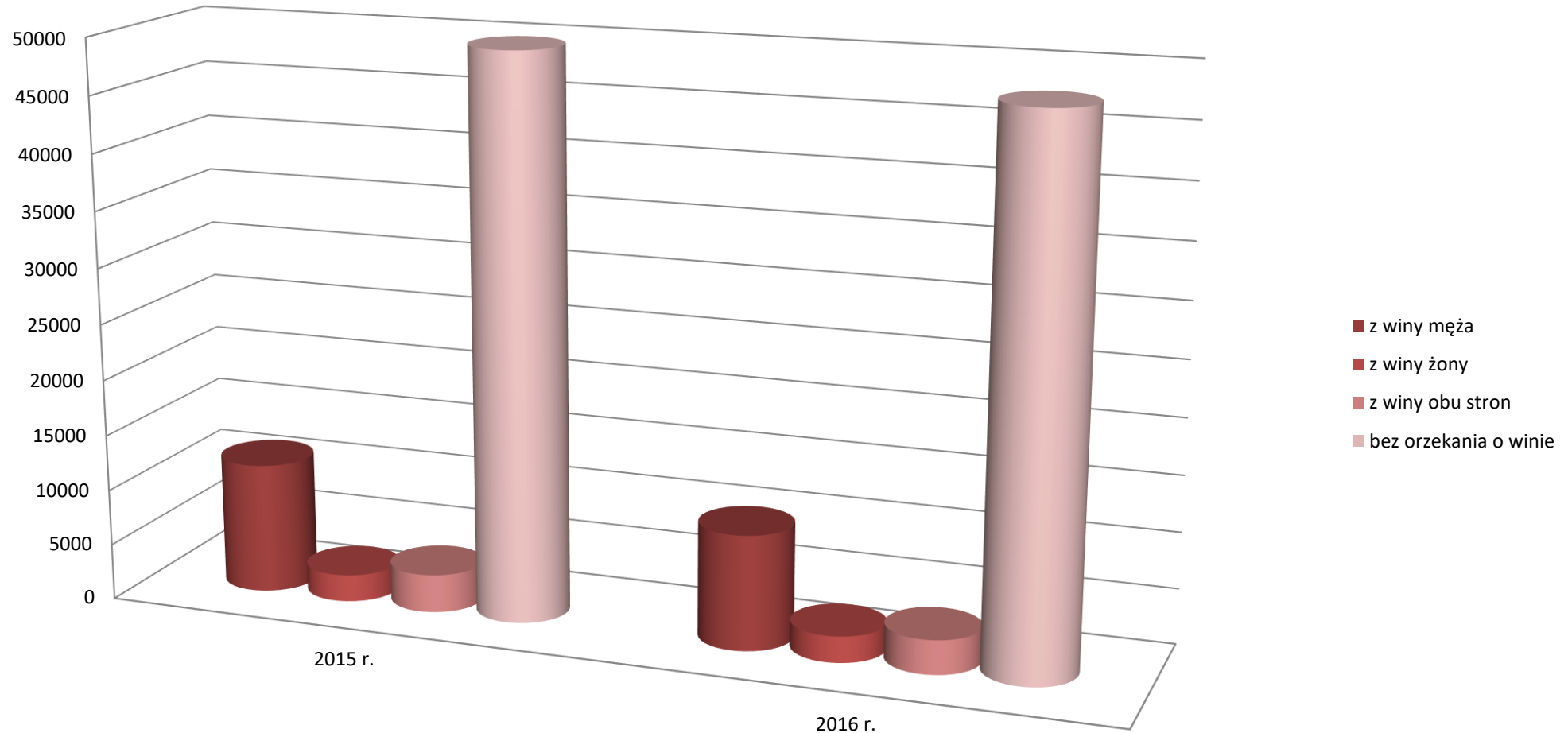
Małżeństwa zawarte i rozwiązane

Rozwody według okresu trwania małżeństwa

Rozwód - orzeczenie o winie

Jan wystąpił z pozwem o rozwód przeciwko Annie, żądając rozwiązania małżeństwa zawartego w dniu 4 listopada 1995 r. Z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że powód od pięciu lat dopuszczał się zdrady małżeńskiej, a obecnie nie mieszka z pozwaną i ich wspólnymi dziećmi, tylko z nową partnerką. Pozwana wniosła o oddalenie powództwa, wskazując że na przeszkodzie orzeczenia rozwodu stoi dobro dzieci małżonków – 17 letniego Karola oraz 20 letniej, studiującej Anity. Ponadto pozwana wskazała, że między małżonkami dochodziło do sporadycznych zbliżeń fizycznych.

Przesłanki pozytywne rozwodu:

Rozkład pożycia, który jest:

- 1) Zupełny - całkowity - dotyczy wszystkich trzech sfer: fizycznej, duchowej, gospodarczej
- 2) Trwały - istnieje od jakiegoś czasu i doświadczenie życiowe wskazuje, że więź małżeńska się nie odbuduje.

- nie jest konieczne stwierdzenie, że powrót małżonków do pożycia jest bezwzględnie wyłączony; wystarczy oparta na doświadczeniu życiowym ocena, że w okolicznościach sprawy powrót małżonków do wspólnego pożycia nie nastąpi

Przesłanki negatywne rozwodu:

- 1) Gdy na skutek rozwodu miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków – w tym dziecko wspólnie przysposobione, nie obejmuje nasciturusa.
- 2) Z innych przyczyn orzeczenie rozwodu jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego - udzielenie ochrony interesom nasciturusa
- 3) Żąda rozwodu małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia – zasada rekryminacji

Wyjątki :

- 1) drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo
- 2) odmowa zgody jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

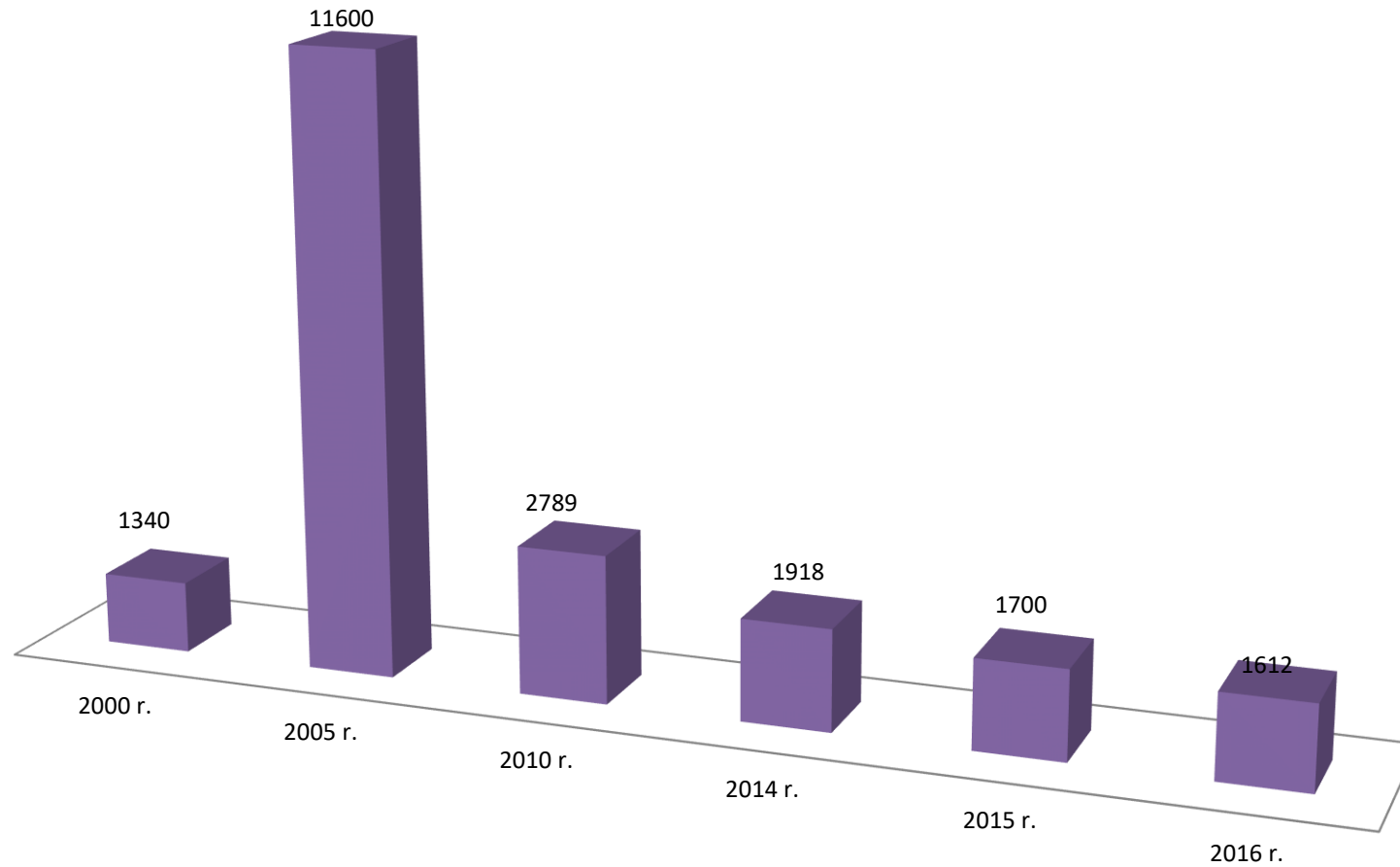
Jaka jest podstawowa różnica między rozwodem a separacją?

Rozwód	Separacja
Zupełny i trwały rozkład pożycia	Zupełny rozkład pożycia, ale już nie trwały
O orzeczenie rozwodu nie może co do zasady wystąpić małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia	O orzeczenie separacji może wystąpić małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia
Nie jest możliwy rozwód na zgodne żądanie małżonków, na zgodne żądanie małżonków sąd zaniecha orzekania o winie.	Sąd może orzec separację na zgodne żądanie małżonków, jeśli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci (sąd nie orzeka o winie rozkładu pożycia)
Małżeństwo ustaje	Małżeństwo trwa nadal – powstaje ustrój rozdzielności majątkowej

Separacja prawomocnie orzeczone

Pochodzenie dziecka – macierzyństwo i ojcostwo. Małoletni rodzic

Władza rodzicielska to całokształt uprawnień i obowiązków rodziców względem ..... dziecka w celu zapewnienia pieczy nad jego ..... i .....

Wskaż zdanie / zdania prawdziwe:

- A. Dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską od chwili poczęcia
- B. Małoletniej 16-letniej matce przysługuje władza rodzicielska na jej dzieckiem
- C. Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, nawet gdy żyją oni w konkubinacie
- D. Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom od chwili urodzenia dziecka, nawet jeśli nie są małżeństwem
- E. Władza rodzicielska jest niezbywalna

- ustawodawca nie definiuje władzy rodzicielskiej,
- Władza rodzicielska to całokształt uprawnień i obowiązków rodziców względem małoletniego dziecka w celu zapewnienia pieczy nad jego osobą i majątkiem.
- pod władzą rodzicielską pozostaje dziecko od chwili urodzenia do uzyskania pełnoletności.
- władzę rodzicielską może posiadać tylko osoba, która ma pełną zdolność do czynności prawnych.
- władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, nie ma w tym zakresie znaczenia czy są oni małżeństwem czy też nie.
- jednakże władza rodzicielska przysługuje tylko temu z rodziców, którego stosunek rodzicielski jest pewny. Oznacza to, że władza rodzicielska nad dzieckiem pozamałżeńskim przysługuje ojcu, który uznał dziecko albo którego ojcostwo ustalono w wyroku sądu.
- władza rodzicielska zostanie powierzona rodzicowi, który daje lepszą gwarancję wykonywania pieczy nad małoletnim dzieckiem.

Kazus

Rodzice małoletniego Karola planują wyjazd za granicę na pół roku w celach zarobkowych. Uzgodnili, że w tym czasie dzieckiem zaopiekują się dziadkowie. W tym celu rodzice planują udać się do notariusza, aby udzielić pełnomocnictwa dziadkom do opieki nad dzieckiem, w tym prawa do kontaktowania się z dyrektorem szkoły i nauczycielami, wyrażania zgody na badania lekarskie i podejmowanie decyzji w sprawie leczenia. Czy takie pełnomocnictwo będzie skuteczne?

Władza rodzicielska przysługuje tylko rodzicom, jest niezbywalna.

Pełnomocnictwo w przedmiocie przekazania opieki **nie wywołuje skutków prawnych**, co oznacza, że: rodzice nie są zwolnieni z odpowiedzialności za wykonywanie przez nich władzy rodzicielskiej, osoba lub osoby wskazane w pełnomocnictwie nie są upoważnione do działania i podejmowania decyzji w sprawach dziecka.

Notariusz może potwierdzić **delegowanie sprawowania faktycznej opieki** nad dzieckiem w formie oświadczenia. Jednak w świetle przepisów taki dokument nie pozwala podejmować żadnych decyzji w sprawach istotnych dla dziecka, takich jak leczenie, wyjazd na wycieczkę, badanie psychologiczne, forma kształcenia itd. Także nie uprawnia to do złożenia wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania.

Aby uzyskać prawną opiekę nad dzieckiem należy zwrócić się sądu, który zgodnie z art. 110 Kodeksu rodzinnego, wobec **przemijającej przeszkody** w wykonywaniu władzy rodzicielskiej **zawiesza jej sprawowanie i wyznacza opiekuna**. Jedynie na skutek orzeczenia sądu ustanawia się opiekuna, który będzie umocowany do działania w imieniu dziecka. Po ustaniu przeszkody należy zawieszenie sprawowania opieki przez sąd.

W przypadku wyjazdu małoletniego za granicę pod opieką osoby nie będącej rodzicem dziecka warto, aby rodzice wyrazili pisemną zgodę na wyjazd dziecka, z potwierdzeniem autentyczności podpisu u notariusza (wraz z tłumaczeniem przysięgłym)

Formy ingerencji we władzę rodzicielską

ZAWIESZENIE
WŁADZY
RODZICIELSKIEJ

Przemijająca przeszkoda

OGRANICZENIE
WŁADZY
RODZICIELSKIEJ

Niewłaściwe wykonywanie władzy rodzicielskiej
Dobro dziecka jest zagrożone → np.
kurator, asystent rodziny,
umieszczenie w rodzinie zastępczej

POZBAWENIE
WŁADZY
RODZICIELSKIEJ

Władza rodzicielska nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody
Rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej
Rażące zaniedbywanie obowiązków względem dziecka
niewykorzystanie przez rodziców udzielonej im pomocy

Przyporządkuj odpowiednio do zawieszenia, ograniczenia, pozbawienia władzy rodzicielskiej:

1. długotrwały pobyt w szpitalu rodzica
2. rodzic nie wykazuje troski o realizowanie obowiązku szkolnego dziecka;
3. pozostawienie dziecka bez właściwej opieki
4. wyjazd za granicę z zamiarem stałego pobytu
5. brak zainteresowania dzieckiem, przejawiającym się z reguły niealimentacją

OPIEKA - SUROGAT WŁADZY RODZICIELSKIEJ

Jeśli oboje rodziców są pozbawieni władzy rodzicielskiej – ustanawia się opiekę = surogat władzy rodzicielskiej.

Jeśli władza rodzicielska przysługuje jednemu rodzicowi (ponieważ np. drugi nie żyje/ jest pozbawiony władzy rodzicielskiej) nie ustanawia się opiekuna, pełnię władzy rodzicielskiej wykonuje jeden rodzic.

!!!! Pomimo pozbawienia władzy rodzicielskiej, rodzice są obciążeni obowiązkiem alimentacyjnym

KONTAKTY Z DZIECKIEM

szerokie pojęcie kontaktów – osobiste przebywanie z dzieckiem (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej

Utrzymywanie kontaktów (osobistej styczności z dzieckiem) między rodzicami i dziećmi jest niezależne od władzy rodzicielskiej.

Utrzymywanie kontaktów między rodzicami i dziećmi jest niezależne od władzy rodzicielskiej.

Kontakty z dzieckiem obejmują w szczególności przebywanie z dzieckiem (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej

Sąd może ograniczyć utrzymywanie kontaktów, gdy wymaga tego dobro dziecka, a w szczególności: zakazać spotykania się z dzieckiem; zakazać zabierania dziecka poza miejsce jego stałego pobytu; zezwolić na spotykanie się z dzieckiem tylko w obecności drugiego z rodziców albo opiekuna, kuratora sądowego lub innej osoby wskazanej przez sąd; ograniczyć kontakty do określonych sposobów porozumiewania się na odległość; zakazać porozumiewania się na odległość.

Sąd zakaze utrzymywania kontaktów rodziców z dzieckiem, gdy poważnie zagraża dobru dziecka lub je narusza.

OBOWIĄZEK ALIMENTACYJNY

Rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie (art. 135 § 1) – dziecko nie musi być w niedostatku.

Osiągnięcie pełnoletności przez uprawnionego samo przez się nie wyłącza obowiązku alimentacyjnego. Obowiązek alimentacyjny trwa tak długo, jak długo dziecko nie będzie w stanie utrzymać się samodzielnie stosowanie do swoich uzdolnień i predyspozycji kwalifikacji zawodowych - do czasu usamodzielnienia się przez dziecko, niezależnie od osiągniętego wieku.

Obowiązek może być bezterminowy, a nawet dożywotni jeśli dziecko jest trwale niepełnosprawne, upośledzone, chore.

Zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego.

Rozstrzygające są możliwości zarobkowe każdego z rodziców, a nie faktyczne osiągnięte dochody. Możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego określają zarobki i dochody, jakie uzyskiwałby przy pełnym wykorzystaniu swych sił fizycznych i zdolności umysłowych, nie zaś rzeczywiste zarobki i dochody.

Kiedy rodzic może uchylić się od obowiązku alimentacyjnego??

- Wobec dziecka małoletniego - tylko gdy dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów utrzymania, wychowania i przygotowania do pracy zawodowej.
- Wobec dziecka pełnoletniego - jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się.

Dziecku, które podjęło wyższe studia przysługuje w stosunku do rodziców roszczenie alimentacyjne, w zasadzie do ich ukończenia. Tak jest jednak z reguły wtedy, gdy dziecko nie mające jeszcze określonego zawodu od razu po ukończeniu szkoły średniej podejmuje studia wyższe. Odmiennie przedstawia się jednak sprawa, gdy dziecko ukończyło średnią szkołę zawodową, uzyskało konkretny zawód dający możliwość zatrudnienia i nie podjęło od razu wyższych studiów. W takim wypadku dziecko, którego wiek przekracza znacznie normalny wiek młodzieży rozpoczynającej wyższe studia, nie może żądać od rodziców finansowania znacznie spóźnionych studiów, lecz powinno podjąć pracę zarobkową i wykorzystać szerokie możliwości, jakie państwo stwarza osobom dorosłym w zakresie zaocznych studiów wyższych.

Jeżeli dotychczasowe kwalifikacje dziecka nie zapewniają mu odpowiedniego poziomu życia i w związku z tym zamierza ono podnieść te kwalifikacje, podejmując np. studia wyższe, okoliczność, że przed tymi studiami już pracowało i pobierało wynagrodzenie za pracę, nie zwalnia rodziców od alimentacji na tej podstawie, że dziecko jest już w stanie utrzymać się samodzielnie

Przy orzekaniu o obowiązku alimentacyjnym rodziców wobec dzieci, które osiągnęły pełnoletność brać należy także pod uwagę, czy wskazują one chęć dalszej nauki oraz czy ich osobiste zdolności i cechy charakteru pozwalają na rzeczywiste kontynuowanie przez nie nauki.

Należyte przygotowanie dziecka do przyszłej pracy zawodowej może także obejmować studia wyższe, jeżeli uzdolnienia dziecka, jego ambicje i wytrwałość okażą się wystarczające do tego, ażeby studia te nie tylko rozpocząć, ale i kontynuować i pomyślnie zakończyć. Zaktualizowany przez podjęcie studiów obowiązek alimentacyjny rodziców może jednak ustać w razie braku pozytywnych wyników studiów.

Studia dziecka mogą przedłużać obowiązek utrzymywania dorosłego dziecka jeżeli odpowiadają uzdolnieniom oraz pracowitości uprawnionego. Obowiązek rodziców ustaje, jeśli dziecko ze swej winy nie czyni należytych postępów w nauce. Tę regułę należy odpowiednio zastosować do wypadków utraty przez studenta prawa do pomocy stypendialnej, wpływającej na zakres świadczeń zobowiązanego.

Kolejność osób zobowiązanych do alimentów

Uprawiony do alimentów nie może wystąpić o alimenty do któregokolwiek spośród członków swej rodziny, gdyż k.r.o. określa kolejność, w jakiej obowiązek ten obciąża poszczególne osoby z kręgu zobowiązanych do alimentacji.

Kolejność osób zobowiązanych:

- 1) !!! Małżonek po orzeczeniu rozwodu, unieważnieniu małżeństwa oraz separacji - to pierwszy zobowiązany, jego obowiązek alimentacyjny wyprzedza obowiązek krewnych tego małżonka (art. 130). Dopóki istnieje obowiązek alimentacyjny małżonka zobowiązanego, przewidziany w art. 60, dopóty nie powstaje obowiązek alimentacyjny krewnych małżonka uprawnionego do świadczeń alimentacyjnych.
- 2) Krewni w linii prostej – zstępni przed wstępnymi – bliższych stopniem przed dalszymi (np. dzieci, wnuki, prawnuki / rodzice, dziadkowie, pradziadkowie) – gdy uprawniony ma dorosłe dzieci, wnuki i rodziców, dziadków.
- 3) Rodzeństwo - w stosunku do rodzeństwa zobowiązany może uchylić się od świadczeń alimentacyjnych, jeżeli są one połączone z nadmiernym uszczerbkiem dla niego lub dla jego najbliższej rodziny (art. 134).

3) ojczym / macocha / pasierb (art. 144)

Pasierb może żądać alimentów od ojczyma / macochy jeżeli odpowiada to zasadom współżycia społecznego, które nakazują, aby relacje ojczym/machoca – pasierb traktować na wzór relacji rodzice – dzieci ☐ obowiązek ojczyma / macochy zastępuje niezrealizowany obowiązek rodzica względem dziecka (gdy obowiązek rodziców wygaś, nie są w stanie zaspokoić, uchylają się).

Macocha / ojczym może żądać alimentów od pasierba, jeśli przyczyniał się do jego wychowania i utrzymania i jeśli jest to zgodne z zasadami współżycia społecznego.

!!!! Obowiązek alimentacyjny zobowiązanego w dalszej kolejności powstaje dopiero wtedy, gdy:

nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności albo

gdy osoba ta nie jest w stanie uczynić zadość swemu obowiązkowi lub

gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych uprawnionemu środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami (art. 132)

Kazus

Andrzej ma 55 lat i złożył pozew o zasądzenie alimentów w wysokości 500 zł przeciwko swojej córce Karolinie. Andrzej w uzasadnieniu pozwu wskazał, że uzyskiwane przez niego środki finansowe nie pozwalają na zaspokojenie jego uzasadnionych potrzeb. Karolina ma 28 lat, pracuje, ma męża i 2 letnią córeczkę. Andrzej nie utrzymywał kontaktów z córką od wielu lat, zalegał z alimentami na rzecz córki w czasie trwania obowiązku alimentacyjnego.

Czy Karolina może skutecznie żądać oddalenia powództwa o alimenty?

Niegodność alimentacji

Zobowiązany może uchylić się od wykonania obowiązku alimentacyjnego względem uprawnionego, jeżeli żądanie alimentów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Nie dotyczy to obowiązku rodziców względem ich małoletniego dziecka (art. 1441).

W razie rażąco niewłaściwego postępowania osoby uprawnionej do alimentów, budzącego powszechną dezaprobatę, dopuszczalne jest oddalenie powództwa w całości lub w części ze względu na zasady współżycia społecznego, np. w zakresie potrzeb przekraczających minimum egzystencji

Z istoty obowiązków rodziców względem ich małoletnich dzieci wynika, że roszczenia tych dzieci o dostarczanie środków utrzymania i wychowania nigdy nie mogą być ocenione jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

W szczególnych okolicznościach zasady współżycia społecznego mogą przemawiać przeciwko uwzględnieniu roszczenia dziecka pełnoletniego, które nie dąży do usamodzielnienia się i usiłuje przerzucić na rodziców ciężar swego utrzymania. Odmowa jednak uwzględnienia roszczeń alimentacyjnych z uwagi na zasady współżycia społecznego może mieć miejsce jedynie w wypadkach zupełnie wyjątkowych, szczególnie rażących i budzących powszechną dezaprobatę